مجله علمی پژوهش درمدیریت ومطالعات اجتماعی، شماره ۹ ، پاییز ۱۳۹۶جلد۱، ص ۱۴۳-۱۳۸
http://www.jmss.ir

مجله علمی پژوهش درمدیریت ومطالعات اجتماعی (سال سوم)
شماره ۹ / پاییز ۱۳۹۶ / ص ۱۴۳-۱۳۸

سیاست‌های ملی و منطقه‌ای و توسعه شهری پایدار

علی صابری[۱]

[۱]پژوهشگر

نویسنده مسئول:

علی صابری

چکیده

بررسی شرایط و موقعیت های مختلف یک شهر زمینه را برای اقدامات مناسب در راستای توسعه شهر فراهم می نماید و از طرفی هم باید دانست که توسعه شهری امری لازم در راستای رفاه و توسعه اجتماعی است اقدامی که زمینه های رشد شهری را شامل می شود . یک شهر سالم و توسعه یافته های باید دارای مولفه هایی چون اقتصاد پایدار ، فرهنگ رشد یافته پایدار ، امکانات و رفاه شهری و همچنین شهروندانی آگاه و با فرهنگ باشد شهری که بتواند محیطی ایده آل برای زندگی باشد و قطعا هر محیط استانداردی دارای شاخص و معیارهایی است که باید در توسعه شهری به آن توجه شود تا آن شهر را توسعه یافته نامید و از طرفی هم باید سیاست های حاکم بر توسعه شهری با شناخت از شرایط و موقعیت آن شهر طراحی و اجرا شود سیاست های نامتناسب با موقعیت شهرها سبب تضعیف موقعیت شهری و سایر آسیب های اجتماعی خواهد شد لذا انتخاب راهکارها وبرنامه های استاندارد شهرسازی نیاز به تخصص و دانش دارد تا راهکارها موثر بوده و از هدر دادن منابع انسانی و اقتصادی جلوگیری شود امری که شاید در برخی شهرها مورد توجه قرار نگیرد و همین عاملی در جهت عدم توسعه شهری می شود .

واژگان کلیدی: جامعه ، شهر ، توسعه شهری ، توسعه پایدار

مقدمه

تحولات فرهنگی و رشد تکنولوژی سبب شده است تا شهرها ماهیتی معنادار پیدا کرده و محیطی شوند برای ارتباطات و تعاملات تاثیرگذار ، در واقع باید با این نگرش به توسعه شهری نگاه داشت که یک شهر باید علاوه بر تامین نیازهای شهروندان و ایجاد محیط سالم باید بتواند در روند یک کشور و همچنین در سطح جهانی موثر باشد از این نظر استاندارد کردن یک شهر باید بر اساس الگوها و برنامه های تخصصی مدرن شکل بگیرد توسعه اقتصادی ، سیاسی ، فرهنگی ، امنیتی ، اجتماعی در توسعه پایدار یک شهر باید مد نظر باشد و همچنین باید توسعه ای که صورت می پذیرد توسعه ای پایدار باشد نباید برای رشد و پیشرفت های موقت سرمایه و منابع یک شهر هدر داده شود بلکه باید با توسعه بتواند از این سرمایه ها بهره پایدار و همیشگی کسب کرد و آینده شغلی و رفاهی افراد یک شهر مورد توجه قرار گیرد . نمونه های شهرهای موفق که بخشی از اقتصاد یک کشور را تامین می کنند از جنبه های مختلف در روند شهری موثر هستند . برای توسعه یک شهر لازم است که برنامه هایی در سطح کلان کشور برای توسعه شهرها بیان شود و نهادهای مسئول دولتی باید امکانات و بودجه لازم را برای چنین طرح هایی در اختیار شهروندان بگذارند و همچنین ایجاد چنین طرح هایی نیازمند برنامه های مهندسی شده ای است که باید با توجه به بررسی شرایط های مختلف شهرها تدوین شده باشند .

بیان مساله

مناطق و شهرهای مختلف دارای پتانسیل و توانایی های متعددی هستند سرمایه ها و منابعی خاص که موقعیت استراتژیکی خاص به یک شهر یا منطقه می دهند یا موقعیت یک کشور که نیاز به سیاست و برنامه ریزی های ملی دارد تا موقعیت آن کشور از جنبه های مختلف در سطح داخلی و بین المللی ارتقا یابد . اصولا در برنامه های مدیریتی و اجرایی صرفا ارائه برنامه هایی بدون توجه به امکانات و موقعیت یک شهر یا کشور امری نادرست است و قطعا برنامه موفق نخواهد شد و باعث شکست و آسیب های مختلف می شود . در طرح های توسعه کشورمان ایران برنامه هایی برای توسعه شهری ، منطقه ای و ملی اجرا شده و در حال پیشرفت است و از این جهت که چنین برنامه هایی نیاز به دانش و تلاش همه جانبه دارند لذا افراد ، نهادهای دولتی و ملی و همچنین سایر بخش های جامعه باید در این راستا اقدام کنند و آن را وظیفه دینی و ملی خود بدانند و از استعدادها و سرمایه های جامعه به بهترین شیوه استفاده نمایند چرا که قدرت و تاثیر هر جامعه ای وابسته به دارایی های فکری و مادی است که در صورت عدم برنامه برای چنین ذخایر و سرمایه هایی جامعه دچار بحران شده مشکلات و معضلات مختلف در جامعه رشد خواهد کرد افراد و سیستم های جامعه را در موقعیت دشوار و نامطلوبی خواهد گذاشت از این نظر اهمیت به موضوع توسعه پایدار امری ضروری است و باید برای آن تلاش کرد .

طرح مساله

تحقق اهداف توسعه منوط به راهکار و برنامه از ابعاد مختلفی قابل تامل و بررسی هستند در نظر گرفتن استعدادها و توانایی های متفاوت ، موقعیت جغرافیای و استراتژیک منطقه ، منابع ارزی و طبیعی سبب می شود برنامه های توسعه جامعه مدلی استاندارد بر پایه دانش باشند و همچنین تاثیر گذار و اثر بخش در اجرا . طرح های توسعه برای ساختارهای مختلف فرق می کند و دارای مولفه های متنوعی است مثلا برای یک شهر با شرایط خاص باید طرح هایی متناسب با رشد اقتصادی و فرهنگی ارائه شود و این نیازمند بررسی و تحلیل موقعیت برای ارائه راهکارهای استاندارد است در تعریف منطقه می توان گفت که محدوده ای است از نواحی ، شهرها یا کشورهایی است که می توان با طرح های اجرایی یکسان در آنها تحول ایجاد کرد . کشور ما ایران به دلیل داشتن منابع دریایی و زمینی و موقعیت استراتژیک مناسب زمینه ساز توسعه و رشد از جنبه های مختلف است و می توان با داشتن برنامه های مناسب در مناطق ، شهرها و در سطح کشور توسعه پایدار را اجرا کرد .

توسعه پایدار و همه جانبه

پیشرفت و رسیدن به استاندارد مطلوب هدف هر ساختار پویا و سازنده ای است و قطعا تحقق چنین هدفی امری تخصصی و کارشناسی است چرا که فعالیتهای جامعه در حالت کلی در جریان است و برای اینکه بتوان چنین مجموعه ای را اداره کرد نیاز است که برای بخش های مختلف آن برنامه ریزی کرد مدیریتی که بتواند سیستم یک شهر ، منطقه ، نهاد یا کشوری را اداره کند نیاز به پیروی از الگوهای اجرایی تعریف شده دارد و الگوی کاری بیان کننده شیوه عمل سازمان است با تعیین اهداف و نتیجه مثلا برای یک شهر باید به این موارد در راستای توسعه استاندار توجه شود :

- **خلق محیطی با امکانات لازم**
- **امنیت شهروندان**
- **ارتقای فرهنگ جامعه**

- **رشد اقتصادی**
- **رفع معضلات اجتماعی**
- **بهره مندی نهادهای یک شهر از مدل کاری مفید و خدمت رسان**
- **ارتقای سطح علمی و فرهنگی جامعه**
- **اهمیت به سرمایه ها و منابع و استفاده از آنها در جهت بهبود وضع جامعه**
- **آموزش و پروش افراد متناسب با یک جامعه سالم**
- **استفاده از استعدادها و مهارت های افراد با ایجاد زمینه های فعالیتی مناسب**

پس اگر جامعه ای این اهداف را در نظر داشته باشد و با برنامه منظم و تخصصی اقدام نماید توسعه پایدار و همه جانبه جامعه میسر خواهد شد . قطعا در اجرا و عمل هر نوع فعالیتی نارسایی ها و مشکلاتی موجود است و دستیابی به هدف عالی تلاش و دانش نیاز دارد لذا باید همه ابعاد جامعه با یک مهندسی فرهنگی ، اقتصادی ، سیاسی و اجتماعی بسیج شوند و از منابع و سرمایه ها جهت رسیدن به ایده آل و استاندارد توسعه تلاش کنند .

سیاست ها ، برنامه ها و اهداف توسعه

بسیاری از دلایل شکست طرح ها ، پروژه های تحقیقاتی و عملیاتی ، ساختارهای مدیریتی ، شرکت های مختلف ، نظام های اجرایی و افراد نبود سیاست های کاری مناسب و عدم توجه به اهمیت سیاست کاری و برنامه ریزی است یعنی هر ساختاری باید به جایگاه برنامه های سازمانی تعریف شده باور داشته باشد و آن را بخشی از اجزای موثر پیشرفت بداند در اینصورت که انرژی و نیروی کاری توانمند می شود چون در برنامه ریزی است که اعضا جایگاه متناسب با توانایی هایشان پیدا می کنند و می توانند موفقیت خلق کنند و از طرفی هم داشتن هدف کاری هم برای فرد و هم جامعه یا نهاد شاخصی است که فعالیتها را منظم هدایت می کند که قطعا نتیجه مطلوب تری خواهد داشت . رویکرد توسعه شهری مولفه ای است که توسط سازمان های جهانی نیز برای آن هزینه و طرح ارائه شده تا شهرهای محروم بتوانند به موقعیت مناسبی برسند در نگرش جهانی شهرها تنها مرکز ارائه خدمات و محصولات نیستند بلکه جایگاه شکل گرفتن روندهای اقتصادی و اجتماعی محسوب می شوند سیاست ها و برنامه ها باید با توجه به کاستی ها و مشکلات شهرها و مناطق شکل بگیرند در یک شهر معضلاتی چون آلودگی هوا ، بیکاری ، نبود مسکن و نبود اماکن آموزشی ، تفریحی و ورزشی مطلوب ، نبود مدارس و بیمارستان های استاندارد ، محیط شهری ناسالم ... مواردی هستند که در یک برنامه جامع توسعه باید به آنها توجه شود . یکی از موارد توسعه اهمیت به روستا ها است و جلوگیری از مهاجرت های روستائیان به شهرها ، چرا که افزایش جمعیت نا متناسب با محیط و شرایط یکی از مشکلات اساسی شهرها محسوب می شود اگر در سیاست های ملی بهبود شرایط روستا مورد توجه قرار گیرد و برای آنها امکانات لازم فراهم گردد نه تنها از افزایش جمعیت شهری جلوگیری می شود بلکه روستا ها توسعه یافته و با توجه به منابع موجود می توانند در شرایط جامعه نیز موثر باشند با کشاورزی ، دامداری و سایر تولیدات . مناطقی که در کشور دارای مزیت های استراتژیک هستند باید توسط دولت شناسایی شده و با ارائه امکانات و تسهیلات لازم این مناطق را به مناطقی توسعه یافته و موثر در روند جامعه تبدیل کند بخش زیادی از اقتصاد کشورهای موفق اهمیت به این منابع و سرمایه های داخلی و توسعه آنها است . کشورهایی چون ایران که در موقعیت مناسب استراتژیکی هستند و از منابع مطلوبی برخوردارند زمینه اجرای طرح های توسعه را دارند و لازم است که از این منابع بهره برداری های سالم صورت گیرد و کارشناسانه عمل شود تا در روند توسعه جامعه موثر باشند .

نقش افراد در فرآیند توسعه

افراد از جنبه های مختلفی در فرآیند توسعه می توانند موثر باشند اگر تعریف توسعه را ایجاد یک برنامه و طرح سازمانی بدانیم که با استفاده از امکانات سخت افزاری و نرم افزاری مرتبط شکل می گیرد و افراد نیز به عنوان نیروی انسانی مشارکت دارند لذا افراد به به عنوان کسانی که با داشتن تخصص و خلاقیت می توانند تئوری برنامه های سازنده را ارائه دهند و هم به عنوان توان اجرایی و فیزیکی مجموعه مثلا یک شهر یا کشور باشند لذا نقش و تاثیر اساسی را دارند پس اقدام در راستای توسعه جامعه باید در اهمیت به نقش افراد باشد پس اگر در ارکان اصلی نظام جامعه به این ارزش و سرمایه ماندگار توجه شود و شرایط و امکانات لازم برای افراد خلاق ، متخصص و پژوهشگر فراهم شود فرآیند توسعه ساختار مطلوبی خواهد داشت . بخشی از اقدامات جامعه در این زمینه :

- **شناسایی استعداد ها و تخصص ها**
- **تربیت و پرورش افراد با روشی علمی و فرهنگی**
- **تقویت نیروی کار و خلاقیت جامعه با ارائه تسهیلات لازم**

- **ایجاد امکانات متناسب برای افراد**
- **ایجاد محیط مطلوب کاری از جنبه های مختلف بر طبق شاخص های استاندارد**
- **برنامه های کاری تعریف شده بر اساس موقعیت شغل**
- **حقوق و سایر امتیازات به نحویی که افراد بتوانند از زندگی مناسبی برخوردار باشند**

چنین اقداماتی توسط نظام های دولتی امری ضروری است چرا که در مهندسی فرهنگی برای تحقق توسعه جوامع نمی توان به مبانی اساسی که فرد بخشی از آن است بی توجه بود . وقتی از برنامه های استاندارد نامبرده می شود به این معنا است سیستم یا نهادهای اجرایی نباید به شیوه ای غلط از نیروی انسانی استفاده کنند چون شرایط کاری سخت ، نبود امکانات ، هزینه کم و توقع و انتظارات نامتناسب از افراد ، شرایطی نادرست که اگر در هر سیستمی حاکم شود نتیجه و بازتاب های منفی خواهد داشت متاسفانه در برخی ساختارهای جوامع مشاهده می شود و یکی از دلایل اصلی محرومیت و عقب مانده گی این جوامع است . توسعه فرآیندی است منظم و کارشناسی شده که اگر هر بخشی از این مجموعه به درستی عمل نکند توسعه پایدار شکل نخواهد گرفت .

بحث و نتیجه گیری

توسعه ای هدفمند و پایدار است که در سطح روستاها ، شهرها ، مناطق و کشور دارای برنامه کاری باشد هم راستایی این اجزا در یک مسیر و هدف مشخص توسعه استاندارد را شکل می دهد و این اجزا هر کدام به نحویی با یکدیگر مربوط بوده و تاثیر می گیرند چنانچه بخواهیم یک شهر را توسعه دهیم باید در روستاها شرایط توسعه مطلوب باشد در کشور برنامه جامعه برای شهرها در راستای توسعه کشور تعریف شده باشد و در این گراف و تعاملات است که توسعه هر بخش میسر می شود و لذا جامعه ، نظام ، نهاد ، برنامه و راهکاری موفق خواهد بود که با چنین نگرشی به رویکرد توسعه بنگرد و هدفمند و مهندسی شده عمل نماید .

مراجع

- صابری.علی ، مدیریت شهری بر پایه جامعه شناسی شهری ، مجله نخبگان علوم و مهندسی ، جلد دوم شماره چهارم، مهر ماه ۱۳۹۶
- صابری.ع ، بررسی شاخص های اصلی در یک استاندارسازی مطلوب ، مجله نخبگان علوم و مهندسی ، جلد دوم شماره دوم ، تیر ماه ۱۳۹۶
- صابری.ع ، ارزیابی عوامل موثر در ارتقای کیفیت زندگی کاری ، مجله نخبگان علوم و مهندسی ، جلد دوم شماره دوم ، تیر ماه ۱۳۹۶
- صابری.ع ، مدیریت مطلوب جامعه بر مبنای مهندسی فرهنگی ، مجله نخبگان علوم و مهندسی ، جلد دوم شماره چهارم، مهر ماه ۱۳۹۶
- صابری.ع ، ارتقای توانمندی جامعه با آموزش های همه جانبه ، مجله نخبگان علوم و مهندسی ، جلد دوم شماره چهارم، مهر ماه ۱۳۹۶
- صابری.ع ، مدیریت سازمانی ، مجله علمی تخصصی علوم انسانی اسلامی ، آبان ماه ۱۳۹۶
- صابری.ع ، بسترسازی فکری برای رسیدن به جامعه ایده آل ، مجله علمی تخصصی علوم انسانی اسلامی ، آبان ماه ۱۳۹۶
- صابری.ع ، تعریف جامعه سالم ، مجله علمی تخصصی روانشناسی ، علوم تربیتی و علوم اجتماعی ، آبان ماه ۱۳۹۶
- صابری.ع ، ارتقای کیفیت محیط شهری ، مجله علمی تخصصی روانشناسی ، علوم تربیتی و علوم اجتماعی ، آبان ماه ۱۳۹۶
- صابری. ، ع ، نقش آموزش و پرورش در توسعه جامعه ، مجله علمی تخصصی روانشناسی ، علوم تربیتی و علوم اجتماعی ، آبان ماه ۱۳۹۶